

SOSYALİST TAHAYYÜLE YERELİ YÖNETMEK: MAZGİRT BELEDİYESİ ÖRNEĞİ (2009-2019)

OZAN DOĞAN*

Althusser, Fransız Komünist Partisi'nin 22. kongresi için yürüttüğü tartışmalarda uluslararası komünist hareketin bunalım içerisinde olduğunu belirtmektedir. 1978'de konu edilen bunalım; Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nde (SSCB), Çin Halk Cumhuriyeti'nde ve genel olarak komünist harekette yaşanan ideolojik gerilimlere yaslanmıştır.¹ SSCB'nin fiilen ortadan kalktığı 1991 ve ertesinde ise Althusser'in bahsini yaptığı bunalım daha da derinleşmiştir. Sosyalizmin “devlet”le imtihanının kapitalizmi yeniden ürettiği, sosyalizmi savunmanın bir tür “yaşlılık hastalığı”² olarak algılandığı bu yeni konjonktürün tesiriyle, onlarca yıllık komünist ve sosyalist partiler büyük oranda “sosyal demokrat” niteliğe bürünmüştür. Enzo Traverso, bu bunalım halini başka bir perspektifle “solun melankolisi” başlığı altında yorumlamıştır. Traverso'ya göre 1991 sonrasında sol, önceki dönemlerden farklı olarak yenilgiden doğan melankoliyi aşamamış; oluşan boşluk ise

* MSGSÜ Sosyoloji Bölümü Doktora Öğrencisi.

¹ Louis Althusser, *Güncelel Müdahaleler*, İstanbul, İthaki Yayınları, 2004, s. 14-15.

² David Harvey, özellikle 1990 sonrasında Marx'ın fikirlerini ilginç bulmanın yaşlılık hastalığı olarak algılanmaya başladığını belirtmektedir. Bkz. David Harvey, *Umut Mekanları*, İstanbul, Metis Yayıncılık, 2008, s. 17-18.

neoliberal dalga tarafından doldurulmuştur.³ Neoliberalizmin sosyalist hareketin kıyılarını döven dalgaları çeşitli sonuçlar doğurmuştur.

Peki, Türkiye sosyalist hareketinin yerel yönetim pratikleri bu tablonun neresindedir? Bu alanda sosyalistlerin büyük oranda “serapların çekiciliğine”⁴ kapıldığı görülmektedir. Zira sosyalist harekette, gerek uygulamalar düzeyinde gerekse de teorik düzlemde bir kriz yaşanmaktadır. Krizin aşılmadığı her örnek ise kapitalist ilişkileri üreten “devrimci”, “sosyalist”, “komünist” söylemlerin ötesine geçememektedir. Bu nedenle sosyalist hareketin yerel yönetim pratiklerinde iç içe geçmiş krizler yumağından bahsedilebilir. Konuyla ilgili literatür tarandığında “toplumcu belediyeçilik” vurgusu ön plana çıkmakla birlikte “devrimci”, “halkçı”, “sosyalist”, “alternatif” gibi adlandırmaların da tercih edildiği görülmektedir. Lakin bu kavramların sıklıkla birbirinin yerine kullanıldığı ve sınırların geçişken olduğu göze çarpmaktadır. Dolayısıyla giderek toplumcu belediyeçilik şemsiyesi altına sıkışan sosyalist yerel yönetimlerin kendi sesini bulamadığı ve yönünü kaybettiği söylenebilir. Keza radikal bir toplumsal dönüşüm öngörerek yerel yönetimleri bu perspektif dâhilinde ele aldığını belirten sosyalistler, özellikle 2000’lerden sonra belediye düzeyinde seçim kazandıkça “umut adacıklarında” mucizeler yaratabileceklerine inanmaya başlamıştır. Hal böyle olunca ayırım çizgilerinin silikleşmesi ve “sınırların” aşılması kaçınılmaz hale gelmiştir. Bu bağlamda Türkiye’deki sosyalist belediyeçilik pratikleri ile toplumcu (ve sosyal) belediyeçilik pratiklerinin kesişim kümelerini incelemek önemli çıkarımlar yapmaya fırsat tanımaktadır.

İlhan Tekeli, Cumhuriyet Halk Partisi’nin (CHP) 1973 yerel seçimlerinde İstanbul, Ankara, İzmir gibi büyükşehir belediyelerini kazanmasıyla birlikte “toplumcu belediyeçilik” anlayışının şekillendiğini belirtmektedir. Tekeli’ye göre toplumcu belediyeçiliğin ayırt edici özellikleri demokratik, üretici, tüketimi düzenleyici, birlikçi ve bütüncü, kaynak yaratıcı olmasıdır. Bu ilkeler genel hatlarıyla merkezîyetçi yönetim anlayışına karşı özerkliği,

³ Enzo Traverso, *Solun Melankolisi*, İstanbul, İletişim Yayıncılık, 2008, s. 72-91.

⁴ Althusser, demokratik-parlamentar cylemin sağlayabileceği olanaksız mucizelere kapılan komünistlerin durumunu tarif ederken bu ifadeyi kullanmaktadır. Bkz. Louis Althusser, *İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları*, İstanbul, İthaki Yayınları, 2010, s. 16-17.

halkın katılımını ve denetimini; belediyeleri rant alanlarına çeviren geleneksel anlayışa karşı yerel üretimi; hayat pahalılığına karşı ucuz, sağlıklı ve kaliteli ürünlere ulaşılmasını sağlayacak üretim ve tüketim kooperatiflerini, halk pazarlarını, tanzim satış yerlerini vb. kapsamaktadır.⁵ 1970’lerde CHP’nin toplumcu belediyciliğini şekillendiren en önemli etken, şüphesiz 68 hareketinin Türkiye’yi de etkileyen rüzgârıdır. Bu yıllarda sosyalizme yönelen ilgi yerel yönetim alanında Paris Komünü ve İngiltere’de 1850’lerden itibaren çeşitli belediyelerce tatbik edilen “belediye sosyalizmini” de popüler örnekler haline getirmiştir.⁶ Tekeli’nin (ve birçok ismin) atf yaptığı toplumcu belediyciliğin “yeni belediycilik”, “yeni nesil belediycilik”, “demokratik belediycilik”, “halkçı belediycilik”, “alternatif belediycilik” gibi adlandırmalarla günümüze kadar ulaştığı görülmektedir. Bu bağlamda Nuray E. Keskin’in “Toplumcu Belediyeçilik Üzerine Kaynakça” başlıklı çalışması hayli yararlıdır. Keskin; “toplumcu”, “sosyal”, “sosyalist” belediyeler üzerine yazılmış tezleri, kitapları, makaleleri; bu kapsamda gerçekleştirilmiş sempozyum ve çalıştayları dikkatimize sunmaktadır.⁷ Bu külliyat, aynı zamanda bizi karşılaştırmalı okumalar yoluyla sosyalist belediyciliğin imkânları ve açmazları üzerine düşünmeye sevk etmektedir. Keza bahse konu olan külliyat incelendiğinde, sosyalist yerel yönetim pratikleriyle toplumcu/sosyal yerel yönetim pratikleri arasında kayda değer benzerlikler bulunduğu görülmektedir. Örneğin 2019 yerel seçimlerinden sonra, özellikle Ankara ve İstanbul büyükşehir belediyelerinin CHP tarafından kazanılması, politik ortamın da tesiriyle toplumcu söylem ve pratiklerin belirgin bir şekilde yankılanmasına vesile olmuştur. Üretim ve tüketim kooperatiflerinin açılması, kaynak artırmaya yönelik çalışmalar yapılması, halkın katılımını sağlamaya yönelik projeler geliştirilmesi, “dar gelirli vatandaşların” desteklenmesi bu kapsamda de-

⁵ İlhan Tekeli, *Cumhuriyetin Belediyeçilik Öyküsü (1923-1990)*, İstanbul, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 2009, s. 16-20.

⁶ Sezgin Sezgin, “Türkiye’de Toplumcu Belediyeçilik: İzmit Örneği”, 2017, https://www-researchgate.net/publication/339788005_TURKIYE'DE_TOPLUMCU_BELEDIYECILIK_IZMIT_ORNEGI (Erişim: 20 Eylül 2020).

⁷ Nuray Ertürk Keskin, “Toplumcu Belediyeçilik” Üzerine Kaynakça, 2013, https://www.academia.edu/3517185/Toplumcu_Belediyeçilik_Kaynak%C3%A7as%C4%B1, (Erişim: 14 Eylül 2020).

etmiştir. Atıf yapılan örnekler, şüphesiz sosyalist hareketin bir kısmını kapsamakta bir kısmını dışarıda bırakmaktadır. Bu sonuç sosyalist harekette öteden beri var olan fikir ayrılıklarından beslenmektedir. Zira bu dönem zarfında çeşitli yerelerde kimi kurumlar da CHP, DSP gibi partilerin listelerinden yerel seçimlere müdahil olmuş, seçim birlikleri oluşturmuştur. Söz konusu tutum, özellikle Adalet ve Kalkınma Partisi'nin (AKP) toplumsal hayatı felce uğratan tazyikiyle birleşince oluşturulan “yerel ittifaklara” stratejik anlamlar yüklenmeye başlanmıştır.

Diğer taraftan sosyalist hareketin günümüz açısından (yeni birtakım çıkarımlar yapmanın dışında) pek bir şey ifade etmeyen nostaljik anlatıların ve adlandırmaların etkisinden kurtulamadığı görülmektedir. Zira artık ne “iki kutuplu dünyanın” işaret fişegi olan ve keskin kamplara yol açan “kızıl Moskovalar” ne de 68’in dünyayı kasıp kavuran etkisi bulunmaktadır. Bu tarihsel kesitlerde çeşitli Avrupa ve Asya kentlerinde uygulanan “kızıl belediyecilik” örnekleri dönemin gerçekliği dâhilinde anlam kazanmaktadır. Fakat Moskova'nın ve Pekin'in artık kızıl olmadığı, üstelik pejoratif çağrışımlarla yüklü olduğu günümüz koşullarında, sosyalist birikimin etraflıca analiz edilmesi ve güne uygun kavramların kullanılması gerekmektedir. Bu kapsamda düşünüldüğünde 2009-19 arasında Mazgirt Belediyesinde uygulanan sosyalist yerel yönetim anlayışının yaptıkları ve yapamadıklarıyla oluşan literatüre önemli katkı sunduğu söylenebilir. Zira Mazgirt'teki sosyalist yerel yönetim deneyimi Hozat Belediyesinin 2004-14 yıllarındaki sosyalist deneyimiyle birlikte kesintisiz on yıl sürmüş ve sadece bu özelliği dolayısıyla dahi sosyalist hareketin tarihinde müstesna bir yer kaplamıştır. Şüphesiz sosyalist hareketin yerel yönetim literatüründe yer edinmek ile nitel, özgün katkılar yapabilmek ayrı olgulardır. Bu çalışma, esasen sosyalist yerel yönetim söyleminin Mazgirt'te ne oranda pratikleştirildiğini, dönemin öne çıkan “başarılarının” ve “başarısızlıklarının” neler olduğunu sorunsallaştırmıştır. Makalede, sosyalist yerel yönetim anlayışı ile kast edilen kendisini sosyalist olarak adlandıran ve kapitalizmin radikal değişimini öngören öznelerin yerel yönetim anlayışıdır.¹⁰

¹⁰ “Sosyalist bir yerel yönetim nasıl olmalı?” tartışması için bkz. Ahmet Kerim Gültekin & İbrahim Gündoğdu, *Devrimci-Halkçı Yerel Yönetimler: Umut ve Mücadele Mekanlarından*

2009'A KADAR MAZGIRT BELEDİYESİ

1945'te belediye statüsü kazanan Mazgirt 2009'a kadar geleneksel anlayışla yönetilmiştir. Onlarca yıl boyunca farklı partiler ve “bağımsız” bireyler belediye başkanlığı yapmış fakat hâkim anlayış baki kalmıştır. 2009'a gelindiğinde sadece 1.500 kişinin yaşadığı bir ilçe haline gelen Mazgirt'te asgari belediyecilik hizmetleri yerine getirilemez olmuştur. Mazgirt Belediyesi on yıllar içerisinde 1 trilyon 853 milyar lira borcu olan, gelirleri haciz altında bulunan, teknik araç gereçleri kullanılmaz halde bulunan sembolik bir kuruma dönüşmüştür. Öyle ki 2009 öncesinde ilçeye; çöplerin atılabileceği bir konteyner, halkın sosyalleşebileceği bir park, belediye çalışanlarının kullanabileceği bir bilgisayar dahi kazandırılmamıştır. Tarif edilen haliyle Mazgirt'in ilçe statüsünün hayli gerisinde olduğu görülmektedir.¹¹ Bu çözümsüzlük sarmalında sosyalist hareketin bir kısmı Emegın Partisi (EMEP) listelerinden 1999 ve 2004 yerel seçimlerinde aday göstermiş, 2004'te önemli bir çıkış yakalanmasına rağmen seçim kazanılamamıştır.

Çizelge 1'den Mazgirt'te seçmen sayısının düzenli olarak arttığı, fakat kullanılan oyun belirli bir aralıkta kaldığı anlaşılmaktadır. Veriler, hem geleneksel anlayışla yerel yönetimleri kazanan kişi ve partilerin seçmen listelerine yönelik manipülatif çabalarını hem de 90'lı yıllarla birlikte derinleşen çatışma ortamını ve buna bağlı olarak “kolluk kuvvetlerinin” artan sayısını akla getirmektedir.¹² Diğer taraftan seçim süreçlerinde birçok il ve ilçede olduğu gibi Mazgirt'te de aşiret ve akraba ilişkilerinin önemli bir belirleyen haline geldiği söylenebilir. Bu olgu, seçim öncesinde yapılan pazarlıklarla, iş ve çıkar vaatleriyle; seçim sonrasında ise belirli bir ailenin ya da aşiretin belediyede ön plana çıkmasıyla görünür olmaktadır. 1994 ve 1999'da “ba-

Deneyimler, İstanbul, Patika Kitap, 2013. Devrimci-Halkçı Yerel Yönetimler Sempozyumu'nda; Fuat Ercan, Ali Ekber Doğan, İbrahim Gündoğdu ve Foti Benlisoy tarafından yapılan sunumlar, bu tartışmaya katkı sunması bakımından, özellikle dikkat çekicidir.

¹¹ Öneri Gazetesi, “*Mazgirt Belediye Başkanı Sayın Tekin Türkel ile Yaptığımız Röportaj*”, 2014, Hyetert: <https://hyetert.org/2014/10/09/mazgirt-belediye-baskani-sayin-tekin-turkel-ile-yaptigimiz-roportaj/> (Erişim Tarihi: 2 Mayıs 2020).

¹² DDHD, DGB ve çeşitli kurum temsilcileri Mazgirt'te 300-400 civarında asker/polis oyu olduğunu belirtmektedir. İktidarın politik tercihleri ekseninde sandığa yansıyan bu oylar, Mazgirt'te önemli bir etken olarak değerlendirilmektedir. AKP'ye 2004 ve 2019'da verilen oyların büyük oranda bu kesimlere ait olduğu belirtilmektedir.

ğimsız” adayların, 2004’te ise AKP’nin yerel seçimleri kazanmasında bu iki etken çeşitli düzeylerde belirleyici olmuştur. Sosyalistlerin yerel seçimlere kendi adaylarıyla katılması, aşirete göre oy verme tutumunu bir nebze ge-
riletmiş, fakat tamamen ortadan kaldırmamıştır.¹³

Çizelge 1. Mazgirt 1994-1999-2004 Yerel Seçimleri

YIL	EMEP	CHP	BĞSZ	AKP	Diğer	Toplam Seçmen	Kullanılan Oy	Geçerli Oy
1994	---	---	710	---	64	1.325	1.100	774
1999	38	414	739	---	23	1.571	1.251	1.214
2004	347	322	---	417	10	1.840	1.151	1.096

Kaynak: Yüksek Seçim Kurulu

SOSYALİST HAREKET MAZGİRT’TE GENİŞ TABANLI SEÇİM İTTİFAKLARI OLUŞTURAMIYOR

2004 yerel seçimlerinde Hozat Belediyesinin sosyalistler tarafından kazanılması ve başarılı bulunan beş yıllık çalışma dönemi geçirmesi sadece ilçede değil, Dersim’in birçok ilçesinde etkili sonuçlar doğurmuştur. 2009’a gelindiğinde Demokratik Haklar Federasyonu (DHF) öncülüğünde oluşturulan Dersim Demokratik Halk Dayanışması (DDHD); Dersim merkez, Hozat, Mazgirt ve Ovacık ilçelerinde seçim çalışmalarına başlamıştır. 2008’in son çeyreğinde DDHD; Mazgirt’te bir dizi seçim toplantısı gerçekleştirmiş; ilçenin sorunlarını tartışarak DDHD’nin çözüm politikalarını ve bu politikayı temsil edecek adayı yine bu toplantılarda belirlemiştir. 2009’da Mazgirt Belediye Başkanı seçilen Tekin Türkel böylesi bir sürecin ardından ön plana çıkmıştır. Tekin Türkel, adaylaşma sürecinde benimsenen yöntemin seçimin kazanılmasındaki en önemli etkenlerden birisi olduğunu belirtmektedir. Zira Mazgirt halkının tamamı olmasa bile en azından belirli bir kesimi seçim sürecinden önce “söz, yetki ve karar” mekanizmalarında tayin edici hale gelmiştir. Bu süreç Mazgirt Demokratik Halk Dayanışması’nın enerjik bir şekilde seçim çalışmalarına katılmasını sağlamış ve salt “merkezi kurullarda alınan kararları uygulayan” edilgen bir yapının oluşmasına mani olmuştur.¹⁴

¹³ Tekin Türkel, İstanbul, Mayıs 2020, kişisel görüşme.

¹⁴ Tekin Türkel, İstanbul, Mayıs 2020, kişisel görüşme.

Diğer taraftan 2009 seçimlerinde sosyalistler Mazgirt'te iki ayrı aday çıkarmıştır.¹⁵ Benzer tutum 2014 ve 2019 yerel seçimlerinde de ortaya çıkmıştır. Demokratik Halk Dayanışması adayı 2014'te Özgürlük ve Dayanışma Partisi (ÖDP); 2019'da ise Türkiye Komünist Partisi (TKP) listelerinden seçime girmiştir. Devrimci Güç Birliği ise sırasıyla Barış ve Demokrasi Partisi (BDP) ve Halkların Demokratik Partisi (HDP) listelerinden seçime katılmıştır.¹⁶ On yıl zarfında yapılan üç seçimde ittifak bileşenleri değişmiş fakat Mazgirt özgülünde tartışma esasen Sosyalist Meclisler Federasyonu¹⁷ (SMF) ve HDP arasında gelişmiştir. HDP, bölgede Kürt siyasi hareketine yönelen sistematik saldırılar nedeniyle kendi adayının desteklenmesi gerektiğini; SMF ise adayın ön seçim yoluyla belirlenmesi gerektiğini savunmuştur.¹⁸ Netice itibarıyla yerel yönetim tartışmalarının adayın siyasi kimliğine ve listelerin kimlerden oluşturulacağına kilitleyip kalması önemli bir paradoks haline gelmiştir. Zira yerel yönetim programını silikleştiren, halkı edilgenleştiren bu tür pratikler ilgili kurumların aksi yöndeki beyanlarına rağmen dönemlere damgasını vurmuştur. Peki, böylesi bir arka plan üzerinde gerçekleşen 2009 ve 2014 seçimleri hakkında neler söylenebilir?

Çizelge 2. Mazgirt 2009 ve 2014 Seçim Sonuçları

YIL	EMEP/ SMF	ÖDP /SMF	DTP (BDP)	CHP	AKP	Diğer	Toplam Seçmen	Kullanılan Oy	Geçerli Oy
2009	328	---	307	214	75	25	1.293	982	949
2014	---	361	332	70	79	37	1.242	937	879

Kaynak: Yüksek Seçim Kurulu

¹⁵ DDHD ve EMEP, EMEP listelerinden; Demokratik Toplum Partisi (DTP), Ezilenlerin Sosyalist Partisi (ESP) ve Partizan'dan oluşan "Devrimci Güç Birliği" ise DTP listelerinden aday göstermiştir.

¹⁶ EMEP, 2014'ten itibaren Devrimci Güç Birliği içerisinde yer almıştır. DTP ve BDP, Kürt siyasi hareketinin HDP'den önceki partileridir.

¹⁷ DHF, 2017'de adını SMF olarak değiştirmiştir.

¹⁸ Sosyalist Meclisler Federasyonu, *SMF Dersim: "Dersim Halkına Zorunlu Açıklama", 2019*, <https://www.sosyalistmeclisler.net/smf-dersim-dersim-halkina-zorunlu-aciklama>, Erişim Tarihi: 12 Ağustos 2020.

2009 seçimlerinde seçmen listelerinin düzenlendiği ve 2004'te 1.840 olan seçmen sayısının 1.200'lere kadar düştüğü görülmektedir. Bununla birlikte kullanılan oy sayısında da önemli bir düşüş olmuştur. Diğer taraftan 2009'da 949 geçerli oyun 635'inin, 2014'te ise 879 geçerli oyun 693'ünün devrimci/sosyalist adaylara verilmiş olması Mazgirt halkının geleneksel belediye yönetimine duyduğu tepkinin ve buna bağlı olarak daha iyi bir yerel yönetim arayışının sonucu olarak okunabilir.

MAZGIRT BELEDİYESİNDE SOSYALİST DÖNEM

İki dönem belediye başkanlığı görevini sürdüren Tekin Türkel, 2009'a gelindiğinde Mazgirt Belediyesinin halkla hiçbir ilişkisinin kalmadığını ve belediyenin çalışma yürütecek hiçbir imkâna sahip olmadığını belirtmiştir.¹⁹ Bu nedenle sosyalistler, öncelikli olarak belediyenin asgari hizmetleri yerine getirebilmesini sağlamaya yönelmiştir. Bu kapsamda SMF, Avrupa Demokratik Haklar Konfederasyonu (ADHK), Mazgirt Dayanışma Derneği ve Mazgirtliler yurtiçi ve yurtdışında Mazgirt Belediyesiyle dayanışma etkinlikleri düzenlemiştir. Harekete geçirilen dayanışma ağı neticesinde kepeç, çöp aracı, binek araç gibi teknik araç ve gereçleri satın alan Mazgirt Belediyesi; rutin belediye hizmetlerinin yanında altyapı ve üstyapı çalışmalarına da başlamıştır. Örneğin Mazgirt'in kimi mahallerinde kronik hale gelen içme suyu problemi sorun olmaktan çıkarılmış, hane içerisinde suyu bulunmayan birçok eve şebeke hattı taşınmıştır. Bununla birlikte sokakların çamurdan temizlenmesi, ilçenin ağaçlandırılması gibi birçok çalışma, başta gençlik olmak üzere halkın yoğun katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Böylelikle Mazgirt Belediyesi, halkın sırtına yük olmaktan çıkarılarak halkla birlikte işleyen bir mekanizmaya dönüştürülmüştür.²⁰ Belediyede sağlanan bu dönüşüm Mazgirt açısından küçümsenecek bir gelişme değildir. Ki bu sürecin Türkiye sınırlarını aşan büyük bir dayanışma ağıyla örülmüş olması çalışmaların değerini bir kat daha artırmaktadır. Bu bakımdan sosyalistlerin Mazgirt Belediyesi dolayısıyla olumlu bir imaj yarattığı söylenebilir.

¹⁹ Öneri Gazetesi, Adı geçen röportaj.

²⁰ Tekin Türkel, İstanbul, Mayıs 2020, kişisel görüşme.

Mazgirt Belediyesi, kentin sosyal dokusuna etki edecek çalışmalar da yürütmüştür. Bu kapsamda kadınların ortak kullanım alanlarının gelişmesi, sosyal etkileşimlerinin artması ve kent yaşamına daha aktif katılabilmesi için Zarife Ana Kadın Kolektif Yaşam Evi²¹ açılmıştır. Bununla birlikte, hem halkın sosyal etkileşimini arttırmak hem de günlük hayatı kolaylaştırmak için halk misafirhanesi hizmete sokulmuştur. Keza misafirhane açılıncaya değin Mazgirt’te, başka yerleşim yerlerinden gelen bireylerin konaklayabileceği bir mekân bulunmamaktadır. Bu nedenle misafirhane özellikle köylerden ilçe merkezine gelen ve akşam köye geri dönüş sorunu yaşayan vatandaşlar açısından faydalı olmuştur.²² Diğer taraftan ilçede açılan üç kütüphane ve ilçenin değişik yerlerinde yapılan üç çok amaçlı parkın da diğer çalışmalarla birlikte Mazgirt’in sosyal dokusuna önemli etkide bulunduğu söylenebilir.²³ Nitekim hizmete giren yeni alanlar, kentin sosyokültürel hayatını canlandırmış, akşam erken saatlerde evlerine çekilen ilçe halkı özellikle bahar ve yaz aylarında geç saatlere kadar dışarıda vakit geçirmeye başlamıştır.

2009 sonrasında Mazgirt’in etnokültürel dokusuna uygun çalışmalar da yapılmıştır. Bu çalışmalar sosyalist hareketin etnisite politikaları hakkında fikir vermesi bakımından dikkate değerdir. Zira on yıllar boyunca kimliği ve inancı dolayısıyla ötekileştirilen bir ilde, Mazgirt de ötekileştirmenin bütün dezavantajlarını yaşamıştır. Bu kapsamda Alevi nüfusun ibadetini gerçekleştirebileceği bir cemevinin bulunmadığı ilçe merkezine Mazgirt Belediyesinin girişimleriyle “Çoban Baba Cemevi” yapılmıştır. Ek olarak yöre halkının inanç sisteminde kutsallık atfedilen ve 1980 askeri darbesinden

²¹ Dersim katliamında Alişer Bey’le birlikte katledilen Zarife Hanım’ın isminin kadınların bir araya geldiği bir mekâna verilmiş olması birçok açıdan dikkate değerdir.

²² Mazgirt (Dersim’in diğer ilçeleri gibi) fiilen “olağanüstü hal” koşullarını yaşamaması nedeniyle ulaşım ağının yoğun olduğu bir ilçe değildir. Bu nedenle köylerle ilçe merkezi arasındaki bağ hayli sınırlıdır. Misafirhane uygulaması bu bağı güçlendirmek için hayata geçirilen bir çalışma olarak da değerlendirilebilir.

²³ Yine bu dönemde açılan spor salonunun ve hizmete giren halı sahanın sosyal alanları genişlettiği söylenebilir. Tekin Türkel, kendisiyle gerçekleştirilen görüşmede hizmete giren Ahmed Arif Gençlik Parkı ile Hüseyin Cevahir Gençlik ve Çocuk Parkı’nın belediyeye ait arsa olmadığı için hazine arazisine fiili olarak yapıldığını, bu nedenle belediyenin davalık olduğunu belirtmiştir.

sonra ziyarete kapatılan “Kırklar Baba Türbesi”nin otuz yıl sonra belediyenin ve Mazgirt Kültür Derneğinin ortak çabasıyla ziyaret edilmiş olması bu dönemin öne çıkan etkinliklerinden birisidir.

Mazgirt’in tarihsel birikiminde Kürt Aleviler kadar Ermeni toplumunun da önemli payı bulunmaktadır. 1915 soykırımı ertesinde Mazgirt’te yaşayan Ermeni nüfus da azalmış, yıllar içerisinde Ermenilerin ibadet yerleri ve mezarları yıkılmaya yüz tutmuştur. Mazgirt Belediyesi çeşitli Ermeni vakıfları ile irtibata geçmiş, Mazgirt’te bulunan Ermeni kilisesinin ve mezar yerlerinin onarılarak koruma altına alınmasını gündemleştirmiştir. Bu kapsamda 2010 ve 2011 yıllarında çeşitli Ermeni vakıflarına üye olan gruplar Mazgirt’i ziyaret etmiş lakin temaslar takip eden yıllarda süreklileştirilememiştir.²⁴

Bu dönemin öne çıkanlarından birisi de “Dersim 38 Anıtı” olmuştur. Mazgirt Belediyesi, halkın toplu olarak katledildiği alanlardan birisine 2012’de anıt yapmaya karar vermiş, mimar Dara Kırmızıtoprak da alanın düzenlenmesini üstlenmiştir. Pierre Nora’ya göre anıtlar, “Yerel ya da bölgesel özellikleri bertaraf eden bir toplumun farklılaşmalarıdır; sadece eşit ve benzer bireyleri tanımaya yarayan bir toplumda gruba aitlik işaretleridir”.²⁵ Bu perspektif dâhilinde ele alındığında “Dersim 38 Anıtı” çeşitli çıkarımlar yapmamıza imkân tanımaktadır. İlk çıkarım, devletin en yetkili ağızları tarafından 1938’de Dersim’de katliam yapıldığı kabul edilmesine ve Dersim halkından özür dilenmesine rağmen anıtın yapıldığı alanın mühürlenmesiyle ilgilidir. Bu refleks devlet zihniyetinde bir değişim yaşanmadığını, acıların çok uzaklarda kalmadığını ve Dersim 38’in resmi tarih penceresinden yorumlanmaya devam ettiğini göstermektedir. Öyle ki anıt alanını mühürlemekle yetinmeyen iktidar, Tekin Türkel ve Mazgirt Belediyesi hakkında soruşturma başlatmıştır. Bu tutum, Paul Connerton’un tespitini akla getirmektedir. Connerton’a göre devlet, yurttaşın belleğini silmeye çalışmakta ve geçmişin tanıklığını yapacak kimseyi bırakmamaktadır.²⁶ İkinci çıkarım, ötekileştirilen ve katliama maruz kalan bir halkın belleğinin gelecek kuşaklara aktarılmasıyla ilgilidir. Bu bakımdan “Dersim 38 Anıtı” belleği silin-

²⁴ Merkezde bulunan tarihi Elti Hatun Camii ve Türbesi de bu dönem restore edilmiştir.

²⁵ Pierre Nora, *Hafıza Mekanları*, Ankara, Dost Kitabevi Yayınları, 2006, s. 23.

²⁶ Paul Connerton, *Toplumlar Nasıl Anımsar?*, İstanbul, Ayrıntı Yayınları, 1999, s. 27-28.

meye çalışılan bir toplumun tarihine tanıklık eden önemli bir hafıza mekânı olmuştur. Anıt her ne kadar tamamlanamamış olsa da mevcut haliyle dahi “bir başka çağın tanığı”²⁷ olarak Mazgirt’te yer kaplamıştır. Üçüncü çıkarım ise, erken cumhuriyet döneminde Kürt halkına yönelik kitlesel katliamlar tertip edilirken Türkiye Komünist Partisi’nin (TKP) iktidarın politikalarını destekleyen tavrıyla alakalıdır. TKP’nin Dersim’de (ve diğer Kürt illerinde) on binlerce insanın hayatına mal olan devasa katliamları “gerici, feodal isyanlar” düzeyine indirgeyen yaklaşımı sosyalist harekete uzun yıllar hâkim olmuştur. Bu nedenle “Dersim 38 Anıtı” TKP’nin olumsuzluklarını aşma yolunda atılmış bir adım olarak da görülebilir.²⁸

“Dersim 38 Anıtı” ve sosyalistlerin bu konudaki tutumları dikkate alındığında, toplumsal hareketlerin de bir belleği olduğu ve bu belleğin çeşitli yollarla yeni kuşaklara aktarılmak istendiği görülmektedir. Mazgirt Belediyesi bu bilinçle hareket ederek toplumsal mücadele içerisinde öne çıkmış isimleri ve sembolleri parklara, kütüphanelere, sokaklara taşımıştır. Mazgirt gezildiğinde Nazım Hikmet, Muzaffer Oruçoğlu, Kazım Ünlü²⁹ isimlerini taşıyan kütüphanelere; Hüseyin Cevahir ve Ahmed Arif ismini taşıyan parklara, Haydar Sönmez³⁰ ismini taşıyan sokaklara, Cumartesi Anneleri isimli çeşmelere, Gezi isimli koruluklara rastlanmaktadır. Bu dönüşümler vasıtasıyla kentin toplumsal mücadeleye katkı sunan bir bellek mekânı haline getirilmeye çalışıldığı söylenebilir.

²⁷ Pierre Nora’ya atıf yapılmıştır. Dersim 38 Anıtı, aynı zamanda “suçluyu kendi canavarlığının içine çekme” yolunda atılan bir adım olarak da değerlendirilebilir.

²⁸ SMF’nin İbrahim Kaypakkaya’nın fikirlerini benimseyen siyasal çizgisi nedeniyle Dersim katliamı ve Kürt sorunu konusunda TKP çizgisinden uzak olduğu belirtilmelidir.

²⁹ Kazım Ünlü, 2017’de KHK ile ihraç edilen ve ardından kalp krizi geçirek hayatını kaybeden bir eğitim emekçisidir. Ünlü, uzun yıllar sendikal mücadele içerisinde yer almıştır. Bkz. Engin Tekin, “Öğretmen Kazım Ünlü Halk Kütüphanesi Mazgirt’te Açıldı”, 2018, <https://www.evrensel.net/haber/366748/ogretmen-kazim-unlu-halk-kutuphanesi-mazgirtte-acildi>, Erişim Tarihi: 24 Ağustos 2020.

³⁰ 28 Ocak 1982 günü Mazgirt Jandarma Komutanlığı’nca gözetimine alınan Haydar Sönmez, daha sonra Tunceli Emniyet Müdürlüğü’ne teslim edilmiş ve yaklaşık 45 gün sonra, 5 veya 8 Mart 1982 günü işkencede katledilmiştir. Bkz. Erol Önderoğlu, “Tunceli’de Darbe Suçlarıyla Mücadele Bitmedi?”, 2011, <https://m.bianet.org/bianet/toplum/127289-tunceli-de-darbe-suclariyla-mucadele-bitmedi> (Erişim Tarihi: 25 Eylül 2020).

Aktarılan çalışmalara ek olarak sosyalistler Mazgirt'in ekonomik hayatına da dokunmaya gayret etmiştir. Mazgirt, 83 köyü bulunan büyük bir ilçe olmasına rağmen on yıllar boyunca süren savaş ortamında kendi kaderine terk edilmiştir. Mazgirt'te tarım ve hayvancılığa dayalı ekonomik hayatın çöküşü, kitlesel göç, işsizlik, yoksulluk gibi iç içe geçmiş sorunlara kaynaklık etmiştir. Bu tablonun değişmesi, şüphesiz bir başına yerel yönetimlerin gayretleriyle mümkün değildir. Fakat mevcut kaynakları halk yararına kullanmak ve bu kaynaklara yenilerini ekleyerek bir nebze de olsa halkın ihtiyaçlarına cevap olmak mümkündür. Sosyalistler, Mazgirt'i "üreten bir yapıya dönüştürerek" köyleri ve ilçe merkezini ekonomik açıdan desteklemeyi düşünmüş, bu kapsamda "köylü pazarı" oluşturma fikri geliştirmiştir. Tekin Türkel, köylü pazarını oluşturmak için 83 köy muhtarıyla toplantılar düzenlemiş ve bir dizi karar almıştır. Türkel, 2012'de Ankara'da gerçekleştirilen yerel yönetim çalıştayında bu çalışmanın kooperatiflerle Mazgirt geneline yayılması gerektiğini, dayanışma ağları vasıtasıyla da Mazgirt dışına taşınması gerektiğini belirtmiştir. Böylesi kapsamlı bir çalışmanın, sadece Mazgirt Belediyesinin imkânları ve enerjisiyle hayata geçirilemeyeceğini aktaran Türkel, akademisyenlere, emek ve meslek örgütlerine, devrimci-sosyalist kurumlara süreci birlikte örgütleme çağrısı yapmıştır.³¹ Lakin bu süreç örgütlenememiş, köylü pazarı fikri yapılan toplantılar ve ilçe merkezinde ayrılan "pazar yeriyile" sınırlı kalmıştır. Bu girişim sonuçsuz kalmış olmasına rağmen süreç zarfında sarf edilen çaba ve olgunlaşan fikirler bakımından kıymetlidir.³²

MAZGİRT BELEDİYESİNDE SOSYALİST DÖNEM SONA ERİYOR: 2019 YEREL SEÇİMLERİ VE SOSYALİST DÖNEM ÜZERİNE KİMİ ÇIKARIMLAR

Şüphesiz hiçbir olgu çelişkilerden azade değildir. Sosyalist hareketin Mazgirt Belediyesindeki olumlu eylemleri bağrında taşıdığı bir dizi eksikle gelişmiş, nihayetinde galebe çalan yetersizlikler 2019 yerel seçimlerinin kaybedilmesine yol açmıştır. Bu nedenle on yıllık pratiğe rağmen açığa çı-

³¹ Bkz. https://www.youtube.com/watch?v=ryEZOY_YziI&ab_channel=haberdfh.

³² Öte taraftan Mazgirt Belediyesi dayanışma ağları örgütleyerek öğrencilere kırtasiye yardımı ve burs imkânı sağlamış; talepler doğrultusunda giyecek ve yiyecek desteği yapmıştır.

kan sonuç sosyalistleri kendi gerçekliğine “ayık kafayla”³³ bakmaya zorlamaktadır. Dolayısıyla sosyalist bir yerel yönetim değerlendirilirken ölçüt olarak sokaklara döşenen parkeyi, kanalizasyon çalışmalarını, TOKİ konutlarını, AB destekli projeleri, kooperatifler eliyle üretilen/satılan ürün miktarını vb. baz almak çıkmaz bir sokağı adımlamaya benzemektedir. Atıf yaptığımız çalışmalar şüphesiz kıymetlidir lakin katıyen sosyalist bir yerel yönetimi tarif etmek için yeterli değildir. Aksine salt “hizmete” odaklanmış değerlendirmeler sosyalistleri; sosyal veyahut toplumcu belediyciliğin türevi haline getirerek seçim figürüne dönüştürmekte, oy pusulasında yer alan bir “tercih”e indirgemektedir. Sosyalistler, uzunca zamandır ölümcül fayların üzerinde bulunmaktadır. Dahası sosyal, toplumcu, halkçı belediye anlayışlarını kapsaması gereken sosyalist yerel yönetim örnekleri, bu anlayışların yörüngesinde hareket etmeye başlamıştır. Tam da bu noktada sosyalist belediyeler ile sosyal/toplumcu belediyeler arasındaki benzerliklere (sosyal adalet, katılımcılık, kaynak arttırıcılık, özerklik, ranta izin vermeme, üreticilik vb.) bakıldığında tablo daha net görülmektedir.

Peki, sosyalistler bu gerilimin farkında mıdır? Sosyalist hareketin teorik düzlemde bu gerilimin farkında olduğu lakin süreçlerin çıktılarını yeter düzeyde sentezleyemediği söylenebilir. Örneğin SMF'nin 2004'te Hozat'ta başlayan sosyalist yerel yönetim serüveni, takip eden yıllarda Mazgirt ve Ovacık ilçelerine de yayılmış fakat 2019 yerel seçimleri itibariyle SMF üç ilçedeki seçimleri de kaybetmiştir.³⁴ Oysaki bu dönemin henüz başlarında 2011'de sosyalist hareketin yerel yönetim politikalarına önemli bir katkı yapılmıştır. Ankara'da; Mazgirt ve Hozat Belediyeleri öncülüğünde tertiplenen “Devrimci Halkçı Yerel Yönetimler Sempozyumu”, sosyalist yerel yönetimlerin dar bir alana sıkışmasına mani olacak yönetim meclisleri oluşturmaya vurgu yapmıştır. Nitekim 2012'de sempozyum çalışmalarının devamı olarak örgütlenen “Devrimci Halkçı Yerel Yönetimler Çalıştayı”

³³ K. Marx ve F. Engels'in Komünist Manifesto'da yaptığı bir benzetmeye atıf yapılmıştır. İkili; kapitalizmin yükselişiyle birlikte büyük bir hızla değişen toplumsal ortamın insanı kendi durumuna ayık kafayla bakmaya zorladığını belirtmektedir. Bkz. K. Marx & F. Engels, *Komünist Manifesto ve Komünizmin İlkeleri*, Ankara, Sol Yayınları, 2009, s. 120.

³⁴ SMF; 2004-2019 arasında Hozat'ta on yıl, Mazgirt'te on yıl, Ovacık'ta beş yıl belediyeleri yönetmiştir.

ise oluşan birikimi uzmanlık alanlarına göre özelleştirerek kalıcı hale getirmeye odaklanmıştır. Nihayetinde sempozyum ve çalıştaylar vasıtasıyla bir araya gelen yüzlerce akademisyen, emek ve meslek örgütü temsilcisi, araştırmacı ve yerel yönetimler alanına ilgi duyan bireyler önemli bir birikim açığa çıkarmış; aynı zamanda önemli bir “ilk”e imza atmıştır.³⁵ Lakin bu büyük birikim ve açığa çıkan enerji kurumsal bir kimliğe taşınamamıştır. Bu durumun hem trajik hem de çarpıcı sonuçlara yol açtığı söylenebilir. Belki de en dolaysız sonuç, sempozyuma katılarak sunum yapan sosyalist, devrimci yahut halkçı belediyelerin tamamının (Hozat, Mazgirt, Pertek, Samandağ, Aknehir) bugün sistem partileri tarafından yönetiliyor olmasıdır. Kaybedilen belediyelerde etkin olan sosyalist grup farklılaşmakta lakin “yenilginin” kodları benzeşmektedir. Bu, tesadüf değildir. Aksine birikimle ve ortak akılla yönetilmeyen yerellerin sosyalist söylemlerine rağmen kaçınılmaz olarak sıradanlaştığını göstermektedir. Öyleyse on yılın ardından üstelik hatırı sayılır faaliyetler hayata geçmişken Mazgirt Belediyesinin AKP tarafından kazanılması sürpriz olarak değerlendirilebilir mi? Bu soruyu yanıtlamadan önce seçim sonuçlarını hatırlayalım.

Çizelge 3. Mazgirt 2019 Yerel Seçimleri

YIL	SMF/ TKP	HDP	CHP	AKP	Diğer	Toplam Seçmen	Kullanılan Oy	Geçerli Oy
2019	194	122	277	352	49	1.273	1.031	994

Kaynak: Yüksek Seçim Kurulu

2019 seçimlerinde DDHD, TKP listelerinden Derya Öz’ü aday göstermiş; oyları bir önceki seçime göre 361’den 194’e gerilemiştir. HDP’nin oyu ise 332’den 122’ye düşmüştür. Bir önceki seçimle kıyaslandığında sosyalistlere verilen oyun yarı yarıya düştüğü anlaşılmaktadır. Öyle ki SMF ve HDP’nin aldığı oylar toplandığında dahi AKP’nin gerisinde kalınmaktadır. Birçok kişi ve kesim, belediyenin özellikle AKP tarafından kazanılmış olmasına içerlemektedir. Yani belediye CHP tarafından kazanılmış olsaydı fazlaca dert edilmeyeceği anlaşılmaktadır. Bu nedenle Ovacık, Hozat ve Pertek’te CHP’nin yerel seçimleri kazanmış olması sükûnetle karşılanmaktadır.

³⁵ Ayrıntılı bilgi için bkz. Ahmet Kerim Gültekin & İbrahim Gündoğdu, *A.g.e.*

Benzer sükûnet hali yıllardır AKP tarafından yönetilen Çemişgezek için de geçerlidir, çünkü bu ilçenin “tercihi” artık kanıksanmıştır. AKP ve CHP politikaları arasında ayırım yaparak eleştiri oklarını AKP’ye yönlendirmek sosyalist hareket içerisinde neredeyse genel kanı haline gelmiştir. Oysa CHP’ye okun sivri ucunu yöneltmeme tavrı sosyalist hareket açısından yeni değildir. Nihayetinde onlarca yıldır açık ya da örtük olarak benimsenen bu tutum, “sosyal demokrasi” savunucuları ile sosyalist hareket arasındaki ayırım çizgilerini giderek ortadan kaldırmıştır. Hele ki sosyalist hareketin direnç noktalarının bir bir aşıldığı günümüz koşullarında sosyalizme özgü söylemler neredeyse görünmez olmuştur. DDHD’den Dersim Belediye Meclis üyesi seçilen Candan Badem’in 2019 Dersim yerel seçimleri üzerine yaptığı değerlendirme, bu tespiti desteklemektedir: “Şu gerçeği de kabul etmemiz gerekiyor ki Dersim halkının çoğunluğu için AKP dışındaki partiler arasındaki farklar önemsiz, hepsine ‘bizim çocuklar’ gözüyle bakıyor ve AKP’nin kazanması tehlikesine karşı en güçlü gördüğü adayın etrafında birleşiyor.”³⁶ Badem’in tespiti, birçok kişi ve kesim tarafından paylaşılmaktadır ki nesnel bir zemini bulunduğu belirtilmelidir. Şüphesiz Mazgirt Belediyesinin AKP tarafından kazanılması, üzerinde önemle durulması gereken bir konudur, lakin “komünist belediye” olarak popülerleşen ve bir “model” olarak takdim edilen Ovacık’ın CHP tarafından kazanılmış olması da önemle irdelenmek durumundadır. İki sonuç birlikte ele alındığında, sosyalist hareketin derin bir kriz içerisinde olduğu görülmektedir. Bu notu düşerek Mazgirt seçimlerine geri dönelim.

SMF, Mazgirt Belediyesinin kaybedilmesinde esas sorumluluğun kendisine ait olduğunu belirtmiş ve eksiklerini şöyle özetlemiştir: “Mazgirt’te örgütsel yaklaşım ve çalışmalarımızdaki eksikliklerimizden kaynaklı Mazgirt halkı tarafından kurumumuza iki dönemdir verilen destek halk tarafından geri çekilmiştir.”³⁷ Halkı “seçmen” konumuna indirgeyerek kendi-

³⁶ Candan Badem, “*Dersim’de Yerel Seçim Sonuçları Üzerine Bir Değerlendirme*”, 2019, <https://gazetemanifesto.com/2019/dersimde-yerel-secim-sonuclari-uzerine-bir-degerlendirme-253954>, Erişim: 12 Mayıs 2020.

³⁷ Sosyalist Meclisler Federasyonu, “*29 Mart Yerel Seçim Değerlendirmesi*”, 2019, <https://www.sosyalistmeclisler.net/mart-2019-yerel-secim-degerlendirmemiz>, Erişim: 15.05.2020.

sine sunulan listelerden birisini “destekleyen” edilgen bir unsur olarak algılamak bahsini yaptığımız “krizin” semptomları arasındadır. Oysa Mazgirt Belediyesinin (ve diğer sosyalist belediyelerin) kaybedilmesindeki temel etken, kurumsal yönetim mekanizmalarının, gerek yerel gerekse de merkezi düzeyde oluşturulamamış olmasıdır. Burada kast edilen belediyenin resmi yönetim organları (yahut birkaç sosyalist kurum) değildir ki tartışmakta olduğumuz bağlam dikkate alındığında kurumlara giydirilen “resmi” elbisenin onun içeriğini de belirlediği görülmektedir. Sosyalist yerel yönetimlerde mekânın sınırlarını aşan ortak bir aklın oluşturulması, “Devrimci Halkçı Yerel Yönetimler Sempozyumu”nda görüldüğü üzere imkânsız değildir. Geniş katımlı danışma meclisleri oluşturarak benzer fikri savunan belediyeleri asgari müştereklerde buluşturmak, tecrübe paylaşımı sağlamak, bu deneyimleri uluslararası katkıya açık hale getirmek; her bir yerel için uzun soluklu projeler hazırlamak, bunları uygulamak ve ilgili yerelde halk meclisleriyle birlikte denetimini yapmak pekâlâ mümkündür. Fakat böylesi bir hareket tarzının oluşturulmaması, sosyalist belediyeleri kaderleriyle baş başa bırakmıştır. Kendi haline bırakılma durumu, kaçınılmaz olarak hayati birtakım eksikler oluşmasına sebebiyet vermiştir.

Örneğin, Mazgirt’te on yıl zarfında kurumsallaşmış halk meclisleri oluşturulmaması büyük bir eksiktir. Meclis toplantılarına halkın katılımını sağlamak, kararlara halkı ortaklaştırmak, belediye çalışmalarına yöre halkının katılımını sağlamak Mazgirt açısından yeni ve önemli gelişmeler olsa da bunlar “kurumsallaşmış halk meclislerinin görev ve yetkilerini” tarif etmekten uzaktır. Bu noktada sosyalist harekete içkin bir dizi gerilim olduğu söylenebilir. Halk Meclisleri’nin kent üzerindeki “yetki” belirsizliği, aday belirleme süreçlerine etkisi; sosyalist kurumların kararları ile Halk Meclislerinin kararlarının uyuşmadığı durumlarda kimin belirleyici olacağı gibi son derece önemli tartışmalar bulunmaktadır. Teorik düzlemde bu tartışmalara verilecek yanıtlar hazırdır, fakat sosyalist hareket pratik olarak başka bir yol tutmaktadır. Somutlaştırarak ifade edersek sosyalist hareket yerel yönetim pratiklerinde halkı özneleştirilememiştir. Halk bu dönemde de edilgen kalmış, bir başına belirlenmiş gündemlere “katılım” göstermiştir. Oysa halkın yerel yönetimlerde “yaratım” süreçlerinde bulunması gerekmektedir. Ancak bu yolla sosyalistlerin kazandığı belediye “halkın belediyesi” haline gelebilir

ve giderek yeni bir zihniyet inşa edebilir. Lakin sosyalist hareket belediye üzerindeki yetkilerini halkla paylaşma konusunda isteksiz görünmektedir.

Biraz daha somutlaştırsak şunları ifade edebiliriz. Mazgirt'te 2019 seçimlerinde, gerek SMF gerekse de HDP listelerinden gösterilen adaylar ön seçimle belirlenmemiş, adaylar Mazgirtlilere tebliğ edilmiştir. Yanlışlarla başlayan süreç, seçim çalışmaları esnasında da devam etmiştir. DDHD; halk meclislerini oluşturmaktan, "Ovacık modelini" Mazgirt'e taşımaktan, istihdamı artırmaktan, işsizliğe son vermekten bahsetmiş;³⁸ DGB ise DDHD'nin on yıl boyunca kayda değer bir çalışma yapmadığından, düzen partilerinden farklı bir şey üretilmediğinden, belediyenin borç yükünün arttığından ve belediyenin denetlenemediğinden dem vurmıştır.³⁹ Bu söylemleri yorumlamakta fayda vardır. DDHD açısından Mazgirt'teki on yıllık pratiğin yeter düzeyde sentezlenemediği ve Mazgirt'te sergilenen olumlu eylemlerin ikincil plana atıldığı görülmektedir. Bu dönemde Ovacık'ta popülerleşen "komünist belediye" söylemi, DDHD'nin somut durumu serinkanlı bir şekilde ele almasına mani olmuş; DDHD, Mazgirt için yeni söylemler üretmek yerine on yıl öncesinin söylemlerini tekrarlamıştır. DDHD'nin seslenme biçimi, belediyeye ilk defa aday olan bir tonun Mazgirt sokaklarında yankılanmasına, dolayısıyla bir tepki üretilmesine sebebiyet vermiştir. Diğer taraftan DGB'yi oluşturan kurumların ise on yıllık sürecin olumlu-luklarını görmezden gelmesi Mazgirtlilerin sosyalistlere yönelik güvensizliğini perçinlemiştir. Mazgirt Belediyesinin sosyalist söylemlerle şekillenmiş on yıllık dönemi, şüphesiz eleştirel bir şekilde ele alınmalıdır; lakin olumlu çalışmalar yapıldığı da DGB tarafından hiç çekincesiz ifade edilmeliydi. DGB, on yıllık sürecin olumluluklarını sahiplenmeyerek, eksikleri birlikte aşma çağrısı yapmayarak kendisini sınırlandırmıştır.

Sonuç olarak Mazgirtliler, sosyalistlerin çıkardığı iki listeye de itibar etmemiş, bu listeleri çözüm iradesi olarak değerlendirmemiştir. Bu tutum, on

³⁸ Birgün Gazetesi, "DDHD Mazgirt Adayı Öz: Doğasıyla, İnsaniyle Barışık Bir Yerel Yönetim", 2019, <https://www.birgun.net/haber/ddhd-mazgirt-adayi-oz-dogasiyla-insaniyla-barisik-bir-yerel-yonetim-251068>, Erişim: 25 Eylül 2020.

³⁹ Deniz Kar, "AKP'nin İşsizlikte Tehdit Ettiği Mazgirt Halkı Seçeneksiz Değil", 2019, <https://www.evrensel.net/haber/376561/akpnin-issizlikle-tehdit-ettigi-mazgirt-halki-seceneksiz-degil>, Erişim: 12 Aralık 2020.

yıllık yerel yönetim zarfında sosyalistlerin kentnin dokusuna nüfuz edemediğini göstermektedir. Dolayısıyla AKP ile sosyalist belediye yönetimi arasında fark gözetmeyen “seçmen tutumunu” bir başına halkın desteğiyle, işsizlikle, akraba/aşiret ilişkileriyle, asker-polis oylarıyla izah etmek yetersizdir. Zira geleneksel rollerin ve davranış biçimlerinin kısılamadığı, halkın özneleşemediği sosyalist örnekler de kaçınılmaz olarak halkın kendine has “direniş biçimleriyle” yüzleşmektedir. J.C. Scott, eşitsiz güç ilişkilerinin “tabi olanı” bir maskenin ardına gizlenmek zorunda bıraktığını belirtmektedir. Scott’a göre kendi sesini bulamayan kesimler, simülasyon, yapmacık itaat, yapmacık cehalet gibi direniş biçimlerine başvurmaktadır.⁴⁰ Bu nedenle seçimler yoluyla AKP’den SMF’ye sonra tekrar AKP’ye geçen Mazgirt Belediyesi yahut SMF’den CHP’ye geçen Hozat ve Ovacık Belediyeleri bu kapsamda değerlendirilebilir. Sosyalistler, seçimler yoluyla kazandıkları “resmi yetkileri” halkla paylaşarak, yönetim ve denetim mekanizmalarını çoğullastırarak fiili bir durum yaratamamış; geleneksel kalıpları yıkamamıştır. Bu durum kaçınılmaz olarak eşit ve adil bir gelecek için olumlu duygular uyandıran sosyalist yerel yönetimleri toplumcu/sosyal belediyeciliğin sınırlarına hapsedmiştir. Oysa sosyalist belediyelerin halkın gündelik yaşamını kolaylaştırmak yanında onu aşan bir şekilde halkı “ortak işler-üretimler etrafında müşterekleştirmek ve özyönetimci katılım mekanizmaları geliştirerek halkın sözünü söylemesine imkân sağlamak” (Karakülhancı, 2019) gibi daha öncelikli bir misyonu bulunmaktadır. Başka bir deyişle sosyalist belediyelerin, devleti daha fazla kamu hizmeti yapmaya zorlamak ve metalaşmamış müşterek alanlar yaratmak için “çift koldan taarruz” gerçekleştirilmesi gerekmektedir.⁴¹ Öncelikleri unutarak bir başına kaynak artırıcı üretim/tüketim kooperatifleriyle belediye hizmetlerine ağırlık vermek, niyetlere rağmen rıza üretimine ortak olmayı ve neoliberal politikalara eklenmeyi doğurmaktadır. Keza “müşterekleşme pratiklerini toplumsal geçime odaklı pratiklere indirgemek ekonomizm içeren bir yanılıdır”.⁴² Sosyalist hareke-

⁴⁰ Ayrıntılı bilgi için bkz. James Scott, *Tahakküm ve Direniş Sanatları: Gizli Senaryolar*, İstanbul, Ayrintı Yayınları, 1995.

⁴¹ David Harvey, *Asi Şehirler: Şehir Hakkından Kentsel Devrime Doğru*, İstanbul, Metis Yayıncılık, 2013, s. 141-142.

⁴² S. Stavrides, *Müşterek Mekan: Müşterekler Olarak Şehir*, İstanbul, Sel Yay., 2018, s. 46.

tin bu yanılgılara fazlasıyla kapıldığı dolayısıyla “umut mekânlarını” yahut daha ileri bir sıçrama yapma potansiyeli taşıyan “eşik mekânlarını” olumsuz sonuçlanan örnekler düzeyine indirgediği görülmektedir. Dolayısıyla sosyalist yerel yönetimlerin çelişkilerden, eşitsizliklerden, yöneten-yönetilen dikotomisinden, tahakküm mekanizmalarından bağışık olmadığı unutulmamalıdır. Sosyalistlerin unuttuğu fakat halkın dolaysız şekilde yüzleştiği bu bağlamların Mazgirt halkının sessiz isyanına eşlik ettiği ve bu durumun 2019 yerel seçim sonuçlarıyla görünür olduğu söylenebilir.

Şimdi şu soruyu düşünebiliriz: Şayet Mazgirtliler halk meclislerinde örgütlenebilseydi, yönetim ve denetim mekanizmalarında yer alabilseydi, kendi adaylarını belirleme hakkına sahip olsaydı, seçim sürecinin söylemlerini tayin edebilseydi, on yıllık dönemin değerlendirmesini yapabilseydi sonuç nasıl olurdu?

SONSÖZ

Mazgirt Belediyesi, 2009 yerel seçimlerinden sonra bir “umut mekânı” haline gelmiştir. Aynı kesitte Hozat, Pertek, Samandağ, Aknehir ve Ovacık örneklerinin de bulunması, hem sosyalistler hem de toplumun farklı kesimleri açısından umut yüklü bir iklimin yaşanmasına kaynaklık etmiştir. Artırların ve eksilerin iç içe geçtiği süreçler 2004’ten bu yana yaklaşık yirmi yıllık bir tecrübe biriktirmiştir. Lakin bu örnekler olumluluklarına rağmen totalde bir “model” yaratamamış, “siyasette ezber bozma ve çoğullaşma” iddiasının gerisine düşmüştür. Bu süreç, özellikle Sovyetler Birliği’nin çöküşünden sonra sosyalist hareketin düşün dünyasında oluşan fayların ve ideolojik, politik krizlerin izlerini taşımaktadır. Sosyalizmin Ekim Devrimi’nden 1990’a kadar uzanan pratiklerinde olduğu gibi sosyalist bir belediye ile “diğer belediyeler” arasındaki ayrımların silikleştiği örnekler de kaçınılmaz olarak kapitalist ilişkileri yeniden üreten mekanizmalara dönüşebilmektedir. Bu nedenle sosyal, halkçı, toplumcu belediyecilik anlayışını aşamayan sosyalist belediyelerin kapıldığı girdabın karanlık sularından kurtulması gerekmektedir. Zira reel politikte sosyalist tahayyül arasında sıkışan “umut mekânları” bir bir düşmekte ve ardında karamsar bir tablo bırakmaktadır. Mazgirt Belediyesinin sosyalist serüveni, bu durum üzerine düşünmeye davet eden güncel bir örnek olarak hak ettiği ilgiyi görmeyi beklemektedir.

Kaynakça

- Althusser, L. (2004). *Güncel Müdahaleler*. (A. Tümertekin, çev.) İstanbul: İthaki Yayınları.
- Althusser, L. (2010). *İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları*. (A. Tümertekin, çev.) İstanbul: İthaki Yayınları.
- Amery, J. (2015). *Suç ve Kefaretin Ötesinde: Alt Edilmişliğin Üstesinden Gelme Denemeleri*. (C. Ener, çev.) İstanbul: Metis Yayıncılık.
- Badem, C. (2019, Nisan 4). *Dersim’de Yerel Seçim Sonuçları Üzerine Bir Değerlendirme*. Erişim: 12.05.2020, Gazete Manifesto: <https://gazetemanifesto.com/2019/dersimde-yerel-secim-sonuclari-uzerine-bir-degerlendirme-253954>.
- Birgün Gazetesi. (2019, Mart 26). *DDHD Mazgirt Adayı Öz: Doğasıyla, İnsaniyle Barışık Bir Yerel Yönetim*. Erişim: 25.09.2020, <https://www.birgun.net/:https://www.birgun.net/haber/ddhd-mazgirt-adayi-oz-dogasiyla-insaniyle-barisik-bir-yerel-yonetim-251068>.
- Connerton, P. (1999). *Toplumlar Nasıl Anımsar?* (A. Şenel, çev.) İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Çelen, T. (2011). *Denizlerden Terzi Fikri’ye Türkiye*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Gültekin, A.K. & Gündoğdu, İ. (2013). *Devrimci-Halkçı Yerel Yönetimler: Umut ve Mücadele Mekânlarından Deneyimler*. İstanbul: Patika Kitap.
- Harvey, D. (2008). *Umut Mekânları*. (Z. Gambetti, çev.) İstanbul: Metis Yayıncılık.
- Harvey, D. (2013). *Asi Şehirler: Şehir Hakkından Kentsel Devrime Doğru*. (A.D. Temiz, çev.) İstanbul: Metis Yayıncılık.
- Kar, D. (2019, Mart 29). *AKP’nin İşsizlikte Tehdit Ettiği Mazgirt Halkı Seçeneksiz Değil*. Erişim: 12.05.2020, <https://www.evrensel.net/:https://www.evrensel.net/haber/376561/akpnin-issizlikle-tehdit-ettiği-mazgirt-halki-seceneksiz-değil>.
- Karakülhancı, A. (2019, Şubat 11). *Ali Ekber Doğan: Seçim Oyununa Katılmak Tartışmalı Ama HDP’nin Taktiği İsbetli*. Erişim: 09.09.2020, <https://www.gazeteduvar.com.tr/:https://www.gazeteduvar.com.tr/gundem/2019/02/11/ali-ekber-dogan-secim-oyununa-katilmak-tartismali-ama-hdpnin-taktiği-ısbetli>.
- Keskin, N.E. (2013, Şubat 17). *“Toplumcu Belediyecilik” Üzerine Kaynakça*. Erişim: 14.09.2020, www.academia.edu:https://www.academia.edu/3517185/Toplumcu_Belediyecilik_Kaynak%C3%A7as%C4%B1.
- Marx, K. & Engels, F. (2009). *Komünist Manifesto ve Komünizmin İlkeleri*. (M. Erdost, çev.) Ankara: Sol Yayınları.
- Nora, P. (2006). *Hafıza Mekânları*. (M.E. Özcan, çev.) Ankara: Dost Kitabevi Yay.
- Öçal, E.U. & Erdoğan, Ş.Ö. (t.y.). *Toplumcu Belediye’den Yeni Nesil Belediyecilik’e: Sürecin Bir Analizi ve Çankaya Belediyesi Örneği*. Erişim: 27.09.2020,

www.academia.edu:https://www.academia.edu/29634493/T%C3%BCrkiyede_Toplumcu_Belediyecilik_Hareketi_Ekseninde_%C3%87anakkalede_Yerel_Siyaset_1968_1980_Local_Politics_in_%C3%87anakkale_Based_on_Social_Municipalism_in_Turkey.

Önderoğlu, E. (2011, Ocak 20). *Tunceli’de Darbe Suçlarıyla Mücadele Bitmedi!* Erişim: 2509.2020, <https://m.bianet.org/https://m.bianet.org/bianet/toplum/127289-tunceli-de-darbe-suclariyla-mucadele-bitmedi>.

Öneri Gazetesi. (2014, 14 Ağustos). *Mazgirt Belediye Başkanı Sayın Tekin Türkel ile Yaptığımız Röportaj*. Erişim: 020.52020, Hyetert: <https://hyetert.org/2014/10/09/mazgirt-belediye-baskani-sayin-tekin-turkel-ile-yaptigimiz-roportaj>.

Sakarya, İ. (2016). *Türkiye’de Toplumcu Belediyecilik Hareketi Ekseninde Çanakkale’de Yerel Siyaset (1968-1980)*. Erişim: 17.10.2020, www.academia.edu/29634493/T%C3%BCrkiyede_Toplumcu_Belediyecilik_Hareketi_Ekseninde_%C3%87anakkalede_Yerel_Siyaset_1968_1980_Local_Politics_in_%C3%87anakkale_Based_on_Social_Municipalism_in_Turkey.

Scott, J. (1995). *Tahakküm ve Direniş Sanatları: Gizli Senaryolar*. (A. Türker, çev.) İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Sezgin, S. (2017). *Türkiye’de Toplumcu Belediyecilik: İzmit Örneği*. Erişim: 20.9.2020, [researchgate.net: https://www.researchgate.net/publication/339788005_TURKIYE'DE_TOPLUMCU_BELEDIYECILIK_IZMIT_ORNEGI](https://www.researchgate.net/publication/339788005_TURKIYE'DE_TOPLUMCU_BELEDIYECILIK_IZMIT_ORNEGI).

Sosyalist Meclisler Federasyonu. (2019, 29 Nisan). *29 Mart Yerel Seçim Değerlendirmesi*. Erişim: 15.05.2020, Sosyalist Meclisler: <https://www.sosyalistmeclisler.net/29-mart-2019-yerel-secim-degerlendirmemiz/> adresinden alındı.

Sosyalist Meclisler Federasyonu. (2019, 27 Mart). *SMF Dersim: “Dersim Halkına Zorunlu Açıklama”*. Erişim: 120.8.2020, [www.sosyalistmeclisler.net: https://www.sosyalistmeclisler.net/smf-dersim-dersim-halkina-zorunlu-aciklama](https://www.sosyalistmeclisler.net/smf-dersim-dersim-halkina-zorunlu-aciklama).

Stavrides, S. (2018). *Müşterek Mekân: Müşterekler Olarak Şehir*. (C. Saraçoğlu, çev.) İstanbul: Sel Yayıncılık.

Tekeli, İ. (2009). *Cumhuriyetin Belediyecilik Öyküsü (1923-1990)*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

Tekin, E. (2018, 24 Kasım). *Öğretmen Kazım Ünlü Halk Kütüphanesi Mazgirt’te Açıldı*. 24.08.2020, [www.evrensel.net: https://www.evrensel.net/haber/366748/ogretmen-kazim-unlu-halk-kutuphanesi-mazgirtte-acildi](https://www.evrensel.net/haber/366748/ogretmen-kazim-unlu-halk-kutuphanesi-mazgirtte-acildi).

Traverso, E. (2008). *Solun Melankolisi*. (E. Ersavcı, çev.) İstanbul: İletişim Yayıncılık.